

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectori.

Nr. 8.

Brasiovu 15. Aprile 1870.

Anulu III.

Acte de ale senatului scolasticu din district. Fagarasulul.

In $29/17$ Martiu a. c. membrii senatului séu consiliului instructiunei publice, infintiatu si' pentru districtulu Fagarasiului in anulu trecut, s'au adunatu aduo'a óra in siedintia trimestrala, spre a se consulta si a lua decisiuni in favórea invetiamentului din acestu districtu. Amu crediutu cà se cuvene cá celu puçinu asta-data se facemu locu si in colónele acestei foi la unele acte, care se ocupa de cultivarea poporului prin scóle. De amu fi primitu acte de acestea din alte districte, le-amu fi publicatu multu mai bucnrosu, si éca din care cauza.

Orice prefaceri, reforme, séu chiaru catastrofe politice mari producu de comunu schimbari sí in calea culturai unui poporu, ilu arunca óresicumu in alta orbita (ogasiia), ii dau alta directiune, buna, rea, dupa cumu se întempla. Prefacerile politice dintre anii 1866 et 1868, prin care amu trecut noi si patri'a nóstra, se potu considera cá una aduo'a revolutiune in cursu de 22 de ani, asta-data inse venita mai fara neci-unu concursu alu nostru. Acésta revolutiune nóua, prin care trecuramu, aruncà sí pe natiunea nóstra in una situatiune cu totulu nóua, éra mai anumitu in respectulu culturai prin scóle ne puse sub imperiulu articulului XXXVIII. de lege esitu din diet'a Ungariei, constatoriu din 148 §§-i, la carii ministeriulu culteloru mai adaose câteva instructiuni, care éra si coprinde §§-i in abundantia. Acésta lege, cá sí multe altele care ne venira dela 186 $\frac{3}{4}$ incóce, este sí ea unu evenimentu pentru cultur'a nóstra nationala, care veni preste noi in una epoca, pre candu mai tóte clerurile diferiteloru confesiuni, intre care sunt impartiti locuitorii Transilvaniei, punea una resistentia poterósa amestecului, ingerentiei regimului in afacerile scóleloru confesionali. Óre inse cumu stamu in respectulu acesta in momentele de fatia? Ceea ce se decide si se impune prin lege, póte vedé ori-cine din coprinsulu ei.

Óre inse cumu sta lucrulu in fapta? Acésta trebue se se scia, pentrucà situatiunea de fatia in acésta cestiune sociale de importantia vitala este, dupa a nóstra parere, fórte confusa, prin urmare trebue se dorimu, cá se se faca lumina.

Acela care va cití cuventulu domnului Ludovicu Réthi cu óresicare luare-amente, va afla in trensulu unele revelatiuni destulu de interesante si de natura, cá se reverse ceva lumina preste situatiune;

pentrucà nu trebue se uitamu, cà inspectorii de scóle sunt functionarii ministrului culteloru si alu instructiunei publice. Acestea sunt causele, pentru care noi publicamu aici:

Cuventulu dlui inspectoriu Lud. Réthi, prin care dsa deschise siedinti'a trimestrala a senatului scolasticu mai susu memoratu: Acelu cuventu suna in traductiune oficiala asia:

Onorabile senatu scolasticu!

Salutandu cu onóre pre domnii membri ai consiliului scolasticu din acestu districtu, am onóre de a-mi face raportulu trilunariu in urmatóriele.

Onor. consiliu m'a fostu insarcinatu in siedinti'a trecuta, cá in privinti'a invetiatoriloru confesionali, impartasindi din ajutoriulu de statu, se ceru recomandatiune dela competentile auctoritati bisericesci.

In urm'a acestei insarcinari, in 6. Ianuariu sub Nr. 13 a. c., am rogatu pre dn. vicariu Ioane Antonelli, cá spre scopulu amentitu se recomande pre invetiatorii de confesiunea sa, ér cu privire la alte confesiuni se me indrepteze, catra cine se me adresezu.

Recomandatiunea ceruta dela dn. vicariu in privinti'a unitiloru am si primit'o indata in 11 Ianuariu; dara acésta recomandatiune inca in diu'a urmatória fù revocata din acelu motivu, cà in urm'a insarcinarii consiliului scolasticu districtuale am se me adresezu in acestu obiectu de adreptulu catra respectivele ordinariate bisericesci.

Acésta interpretatiune a trebuitu se o primescu cu atátu mai vertosu, cà a esitu dela unu barbatu, care ocupa unu postu inaltu bisericescu, si este si unulu dintre cei mai vediuti membrii ai cónsiliului acestuia scolasticu.

Deci in 26. Ianuariu sub Nr. 34 am recercatu in obiectulu acest'a pre cele siese ordinariate transilvanene.

Episcopulu ev. reformatu si mitropoli'a greco-catolica mi-au si impartasitu recomandatiunile cerute; cea dintai am primit'o in 13. ale lunei curente, ér cea din urma in 22. Dela metropoli'a gr. orientale am primitu resolutiunea: cumu-cà in atari obiecte potu dá mai buna informatiune protopopiatele resp. tractuali. Este probabilu, cà dn. protopopu Ioane Metianu va fi trimisu recomandatiunea catoruva invetiatori in urm'a resolutiunei memorate.

Cele trei ordinariate, aci ne amentite, inca nu au respunsu pana acuma nimicu la recercarea mea.

In modulu acesta dara au incursu recomandarile dela ordinariatulu reformatu si dela celu gr. catolicu si in parte dela celu gr. orientalu.

Acuma onor. consiliu, stà inaintea mea acea dilema neplacuta, cà trimitiendu eu in susu recomandările cele incurse, e fôrte probabilu, cumu-cà cele ce voru incurge mai tardiu, voru remané a fara cá intardiate; séu cà asteptandu cu trimiterea in susu pana ce voru incurge tôte, prea usioru se pôte intemplá, cà voru intardiá tôte.

Credu, cà onor. consiliu scolasticu e convinsu, cà eu cu implinirea datorintiei mele nu am intardiatu, si pôte fi convinsu onor. consiliu, cà nu voiu intardia neci una-data.

In privinti'a diurneloru si a speseloru de drumu, ce suntu asecurate pentru consiliile scolastice atàtu prin legea de instructiune, càtu si prin instructiunea ministeriale pentru consiliile scolastice, am facutu pasii necesarii la in. ministeriu in 24. Ianuariu a. c. sub Nr. 33, si vediendu, cà nu mai sosesse respunsulu, am facutu de nou intrebare in 26. Febr. a. c. sub Nr. 86. Imi pare fôrte reu se aratu, cà pana acuma nu mi s'a respunsu; speru inse, cà acestu respunsu nu va intardiá multu.

La inspectoratulu de scóla s'a intemplantu acea schimbare, cà dn. Elia Goga, de natiunalitate romanu, de confesiune greco-orientalu, membru alu consiliulu scolasticu din comitatulu Albei superióre si reprezentantele confesiunei gr. orientali in acelu consiliu, prin decretulu minist. ddto. 21. Febr. a. c. Nr. 95 fù denumitu actuariu ordinariu alu inspectoratulu scolasticu din Alb'a superióra, districtulu Fagarasiului si alu Brasiovului. Domnulu numitu si-a si ocupatu postulu in 16. ale lunei curente.

In speranti'a acestei denumiri, inca in 26. Febr. sub Nr. 82 m'am rogatu de escel. sa dn. ministru alu culteloru, cá, déca cumu-va nu se va incuvenintiá cererea mea din 20. Sept. an. tr. Nr. 55, prin carea m'am rogatu, cá se se denumésca unu subinspectoriu de natiunalitate romanu si la care neci pana adi nu am primitu neci unu respunsu: se se indure a inpoterí pre dn. actuariu Elia Goga spre visitarea scóloru romanesci din districtulu Fagarasiului.

Dn. ministru alu culteloru prin prea gratiosulu seu decretu de sub Nr. 270 a si auctorisatu pre dn. Elia Goga, actuariu si membru alu consiliulu scolasticu alu Albei superióre, cá se visiteze scólele romanesci din districtulu Fagarasiului. Deci rogu pre onor. consiliu scolasticu si pre intréga comunitatea districtuale, cá se primésca pre acestu functionariu de statu la ocaziunea visitatiuniloru cu simpatia, ce de securu o va meritá.

Cu acésta ocaziune am onóre a relatiuná, cumu-cà si cetatea Fagarasiului si Siercaia si-au trimisu conspectele tabelari despre starea scóloru sale poporali; prin urmare din acestu districtu au incursu tôte conspectele tabelari la inalt. ministeriu.

Caus'a intardiarei comunei Siercaia a fostu cestiunea despre limba, încàtu adeca eu am trimisu acolo tabele romanesci. Dn. preotu evangelicu-luteranu de acolo inse nu a voitu se le imple, pentrucà au fostu romanesci, dupa aceea totusi cu intrevenirea dlui capitanu supremu le-a implutu.

In privinti'a acésta am de a obserbá, cumu-cà tabelele edate dela regimulu centrale au fostu concepute asia, in càtu fiacare comuna a trebuitu se-si faca conspectulu pre unu ecemplariu. E prea naturalu dara, cà in comunele amestecate a trebuitu órecare parte se se folosésca de tabela in limba straina. De altumentrenea din indurarea lui Dumnedieu am trecut presté acésta, fara de a se intemplá vreunu diluviu.

Din datele cetatei Fagarasiului aflu de lipsa a impartasí aci cele mai de ceva momentu.

Dupre conspectulu sositu la mine in Fagarasiu sunt 4816 suflete locuitori; tenerime obligata a cerceta scól'a este 923, din care inse numai 465 ambla la scóla.

Din acestea se vede, cà numerulu celoru carii ambla la scóla abia trece presté 50% alu celoru indatoriti de a frecuentá. Cu atàtu mai vertosu merita cetatea imputare pentru acésta, cà dejá e prevediuta cu scóle elementarie. Scólele confesiunali de aci: a reformatiloru, a evangeliciloru, a romaniloru neuniti si in càtu-va a israelitiloru se potu numerá intre cele mai bune in tíera, éra la celelalte dóue inca se vede fara indoieála, cà capii acelora se interesésa de ele.

Déca pre langa astfeliu de scóle totusi si pre venitoriu ar fi numerulu celoru ce nu frecuentéza scól'a asia de micu, acésta ar trebui se se insusiésca numai neingrigirei jurisdictiuniloru politice.

Eu inse speru, cà cele mai deaprópe conspecte voru aratá date cu multu mai inbucurátorie in privinti'a acésta.

In locu de a me lasá in specialitati mai afundu, voiu memora cu acésta ocaziune acea parere a mea, nu cumva ar fi cu potintia a uní acele siese scóle in trei, dupre trei limbi? Cumu-cà acésta ar fi cu scopu, nu sufere neci o indoieála. In casulu acesta nu s'ar inmultí neci spesele, pentrucà in Fagarasiu de presentu sunt 15 invetiatori elementari; déca elevii s'aru inpartí intre acesti 15 invetiatori dupre proportiune, ar cadé sub man'a unuia unu numeru cam de 61—62 de scolari, ce tocmai nu e numeru prea mare. Provederea scóloru cu cele necesaria si administratiunea lor ar fi indoitu usiurata prin acea intrunire.

De altumentrenea acésta e numai o parere, despre a carei realizare sunt competenti a judeca aceia, cari cunoscu relatiunile.

Este inse in Fagarasiu lipsa urgenta de una scóla de fetitie mai inalta, si inca de o astfeliu de scóla de fetitie, carea se fia cercetata de teneretulu formos alu toturoru trele limbeloru, carea se póta fi frecuentata cu succesu si de fetitie de prin districtu.

Este lipsa de una scóla mai inalta poporala, carea se fia impreunata cu scóla speciala de industria si agricultura.

Mi pare fórté reu, cà despre acestea nu s'au facutu catra onor. consiliu scolasticu relatiuni speciali; 'mi pare reu cu atátu mai vertosu, cà ursoriele mele pana acuma nu avura neci unu resultatu facticu, pentrucà dupre convictiunea mea pana acuma si ajutoriu de statu amu fi potutu capatá, facèndu pasi la tempulu seu spre acestu scopu; pre candu lucrulu dupa natur'a sa pre dí ce merge devine totu mai dubiu.

Ce se atinge de intregu districtulu, potu relatiuná atáta, cà dela unii domni judi cercuali am primitu in urm'a cercularieloru mele relatiuni fórté inbucuratórie in privinti'a frecuentatiunei din anulu acesta. Cu bucuria potu face aci oserbatiunea, cumu-cà jurisdictiunea politica a districtului 'mi dà mana de ajutoriu cu tóta promptitudinea intru afacerile mele in privinti'a instructiunei poporului. Mi voiu tiené de datorintia, cá urmandu si pe venitoriu totu asemenea, se ceru multiamit'a onor. consilii pentru toti domnii amploiati politici din districtu, carii au merite mai multe in acestu obiectu. Nu potu a lasá neamentitu, cà ilustritatea sa dn. capitanu supremu dà ecsemplu demnu de tóta recunoscinti'a in obiectulu acesta subalterniloru sei.

Din parte'mi nu sunt in positiune de a poté relatiuná, cá in celelalte dóue consilie scolastice, despre scóle comunali*), care s'aru fi infientiatu, séu care aru fi pe aprópe a se infientia.

Caus'a la acésta e, cà eu in acestu districtu am tienutu de corespundietória scopului una procedura cu totulu diferitória de cea observata pe airea.

Nu am aflatu cu scopu, cá se incepu in specialu inpintenarea spre reforme, pentrucà facèndu acésta facia cu singuratecii, asi fi potutu instrainá simpatii tari; si am tienutu acésta de superfluu, din cauza cà presupunu atáta solidaritate intre membrii singuratecii ai acestui districtu, in càtu fiacare se urmeze cele otarite aci in consiliulu scolasticu cá conducátórie spre inaintare.

Rogu dara pre prea-onor. consiliu, cá se vedemu cu totu adinsulu de pertractarea reporturilor, pe care le voru face adi subcomisiunile esmise cu ocasiunea siedintiei trecute, éra cu privire la acésta pertractare voiu se punu pondu pre dóue principie, ce nu le potemu uita din planurile nóstre.

Unulu e acela, cumu-cà diet'a chiaru si garantandu imprumuturi, ce aru face comunele in favórea infientiarei de scóle, este resoluta a ajuta caus'a instructiunei din tíera; alu doilea e acela, cumu-cà ajutoriu nu se dà scóleloru confesiunali. Despre acestea ne camu poturamu informa cu ocasiunea discusiuniloru despre budgetu.

Se ne folosimu domniloru de ocasiunea, ce ni se oferesce, cá asia se facemu servitiu durabilu acestui interesu alu nostru atátu de mare. Condituinea se nu ne instraineze, pentrucà in aceea in adeveru nu este neci unu periculu.

Voiu se vorbescu puçinu inca numai despre una impregiurare. Eu adeca m'am convinsu adesea, cà in opiniunea ómeniloru camu de regula scól'a comunale se schimba cu scól'a de statu (állami iskola), de si acestea sunt distinse un'a de alt'a chiar si prin lege.

Ce e dreptu, cà asupra scóleloru de statu ecsercitéza elu insusi inspectiunea deadreptulu; dara in districtulu nostru neci vorba nu e despre scóle de statu, ci trebue se nisuiamu dupa scóle comunali.

Intre scóle comunali si scóle confesiunali cu privire la inspectiune diferenti'a e urmatória:

Inspectiunea preste scólele confesiunali o ecsercéza numai preotii de adreptulu, si potu vení tempuri, candu tocmai in spiretulu unoru episcopi séu mitropoliti, nu aru fi prea amici intereselor natiunali, in càtu adeca denumirea acelora depende parte mare dela guberniulu, care se va fi aflandu infientia; candu din contra inspectiunea asupra scóleloru comunali o ecsercéza membrii cei mai inteligenti ai comunei si acestu consiliu scolasticu, a carui independentia dupa principiele umanitatei e neviolabile.

Déca ar díce cineva, cà ar fi perdere, cá se se eschida preotimea priceputória dela administratiunea scóleloru, in privinti'a acésta respunsulu meu este:

Preotimea neci decátu nu se eschide, cà-ci ea isi pastréza influinti'a si asupra scóleloru comunali. Unde inteliginti'a intréga stá din preotulu locale, acolo vedi bine cà acela va dá lucrurilor comunali directiunea. Unde inse mai sunt si altii, cari pricepu causele scolari si se intereséza de ele cu caldura, acolo e adeveratu castigu, déca se angagéza si poterile acestora pre langa ale preotului.

Premitiendu acestea in genere, salutu inca unadata pre onor. consiliu, — si cu acésta deschidu siedinti'a. 1870, Martiu in 25.

Dupa una intempinare interesanta escata intre domnulu membru Ioanu Popu-Branu-de Lemeni si intre dn. Lud. Réthi din caus'a nationalitatei inspectorului si din caus'a celoru aieptate de inspectoriu despre unii episcopi, carii se denumescu prin regimu, cumu si dupa alte desbateri serióse, care n'au loculu loru aci, Georgie Baritiu, cá membru alu comisiunei de cinci, insarcinatu cu ocasiunea constituirei aceleia cu elaborarea unui memorialu asupra starei invetiamentului secundariu (gimnasiale, realisticu etc.), in locu de memorialu esí cu propunerea si motivarea ce urméza aici, la care preitemu numai reflexiunea, cà dupace in districtulu Fagarasiului nu ecsista de locu neci-unu invetiamentu secundariu la neci-una confesiune, despre lucru ce nu ecsiste, neci nu se potea scrie nimicu, ci trebuea se se scria despre ceea ce am dori, cá se vedemu infientanduse.

*) Comunali, séu mai bine comune toturoru locuitoriloru fara diferentia de nationalitate si confesiune, la care tientéza si legea.

Propunere.

Consiliulu scolasticu din districtulu Fagarasiului recunósce necesitatea imperativa a infientiarei de una scóla numita cetatienésca, prevediuta la capu 5 lit. B din legea dela 1868, care se fia destinata a primi in clasele sale pe scolarii, carii voru esi din scólele normali.

Mai inainte de a pasi mai departe catra acestu scopu, consiliulu scolasticu afla de trebuintia a se pune in cointielegere asupra aceluiasi, atátu cu reprezentanti'a districtului, càtu si cu a orasiului Fagarasiu.

In acelasi tempu consiliulu scolasticu isi va descoperi acestu planu alu seu toturoru auctoritatiloru eclesiastice de ale confessiuniloru, de care se tienu locuitorii acestui districtu.

Fagarasiu, 1870 Martiu 29/17. G. Baritiu.

Districtulu Fagarasiului, séu asia numit'a Tiera a Oltului, se renumera cu totu dreptulu între acelea nefericite regiuni ale patriei nóstre, de a carora cultivare in totu respectulu s'a portatu in tempurile trecute mai puçina grija, pentrucà unele regiuni au fostu parasite si date uitarei óresicumu cá inadinsu. Tocma pentru acésta inse, candu audiú citinduse de catra dn. inspectoriu alu scóleloru in prim'a siedintia a acestui corpu onorabile mai multe date statistice despre starea invetiamentului din acestu districtu, spiritulu meu se recreà, speranti'a in mine se desteptà, cà déca locuitorii acestui districtu se voru invoí a lucra cu poteri unite pentru asigurarea culturai generatiuniloru viitórie, densii mergèndu in marsiu duplu, voru fi in stare de a ajunge pe tienuturile cele mai inaintate ale tieriei si chiaru ale monarchiei. Dorindu se adaogu si eu la viitóriulu edificiu alu culturai acestui districtu câteva grauntie de nasipu, inca in dio'a in care s'a constituitu aici in Fagarasiu comitetulu de 5 alu consiliului de invetiamentu, me obligasemu a'mi culege opiniunile mele in form'a unui memorialu.

Reintorsu la locuinti'a mea si meditandu acolo asupra acestui obiectu de interesu vitale, dupa câteva septemani am datu preste unele dificultati, la care in dílele-dintai nu reflectasemu de locu.

Se infiintiamu undeva in acestu districtu scóle mari, comune toturoru locuitoriloru, asia precumu sunt acelea prevediute in capu 5 lit. B §§-i 67 pana la 79, adeca asia numite scóle cetatiene, cu unu cursu de siese ani, sistemisatu asia, in càtu acela se suplinésca prea bine unu gimnasiu de 6 clase, cu singur'a esceptiune de limbele clasice latina si elina, in loculu carora se substituie cu atátu mai multe cunoscintie reali, adeca matematice si fisice, de care avemu atáta trebuintia.

Despre necesitatea infientiarei unoru scóle cá acésta adumbrita aci, eram si suntu petrunsu. Inse cumu se ajungemu la acestu scopu?

Pre candu me ocupámu cu acésta cestiune, aflu

din mai multe parti ale tieriei, cà in contra scóleloru comune, lipsite de caracteriu confessionale, se ridica resistentia obstinata, din cauza cà s'au redesteptatu vechile temeri si prepusuri interconfessionali de a lungulu si de a latulu tieriei.

La poporulu si clerulu romanescu acestea prepusuri inca nu s'au manifestatu pana acumu in modu oficiale mai sgomotosu, ele inse ecsista de siguru, si inca nu numai cá confessionali, ci totu-unadata si cá nationali intru intielesulu celu mai strinsu alu cuventului. La evangelicu de confessiunea augustana, adeca la sasi, acea resistentia se manifestà de câteva luni incóce in mai multe forme si la mai multe oca-siuni, resistentia de si blanda, prin urmare cevasi mascata, in totu casulu inse resistentia. Sasiu adeca dícu: Noi avemu scóle confessionali atátu de multe si bune, in càtu nu voimu se le schimbamu neci cu ale statului. Éra déca totusi inspectorii ministeriali facu incercari pentru infientiarea unoru scóle comune, sasiu afla midiolóce destule spre a evita infientiarea loru.

Cu totulu de alta natura este resistenti'a evangeliciloru de confessiunea elvetica (calviniana) nu numai la noi in Transilvani'a, ci si mai virtosu in Ungari'a. Aceia spunu regimului verde in fatia: Scopulu din urma alu scóleloru comune lipsite de caracteriu confessionale este centralisarea invetiamentului, prefacerea lui in monopolu alu statului; éra alaturea cu acesta mai esté luata in vedere inca si catolisarea protestantiloru. De aceea noi reformatii nu voimu se audimu de alte scóle, de càtu numai de cele confessionali.

Dd. membrii de nationalitate magiara, carii siedu in acestu consiliu scolasticu, cunosc acésta stare a lucruriloru mai bine decátu noi cestilalti, atátu din manifestarile ce s'au facutu in cestiunea acésta de catra reformati in diet'a Ungariei, càtu si in consistoriele si sínódele superintendentieloru reformate; éra eu din part'emí am aflatu, cà convictiunile poporului de confessiuni protestante le-au reasumatu si respicatu mai bine si cu mai multa precisiune decátu oricare alti coreligionari ai loru, dn. Emericu Révész, parochu reformatu in Dobriçinu si membru alu academiei scientifice magiare, in disertatiunea sa titulata: Adalékok a magyar protestáns iskolák autonomiájának történetéhez. Sárospatak 1869. Din descoperirile reverentiei sale parintelui Révész facute mai virtosu dela pag. 75 pana la 80 inainte se vede curatu, 1) cà protestantii dechiara insusi art. de lege XXXVIII. din 1868 de violatiune a autonomiei loru eclesiastice, din cauza, cà statulu loru religionariu, eclesi'a loru, nu a fostu intrebata mai inainte de a se decreta acea lege; 2) protestantii nu potu suferi, cá inspectorii pusi de regimu se supraveghieze scólele protestantiloru si dechiara, cà acea supraveghiere lovcse de-a dreptulu in autonomi'a loru eclesiastica dícèndu: ellenkezik ez különösen a magyar reformált egyház autonómicus elveivel és érzületével. S valóban kí bizto-

sithat minket a felől, hogy iskoláinkban nem fognak romai kanokok és püspökök, vagy azok érdekeinek szolgálói is vizitálni s a t. Fájdalom! a törvény leg alább nem biztosít. Adeca romanesc: Acésta sta in contradictiune mai virtosu cu macsimele si cu simtiementele autonomice ale eclesiei reformate magiare. Si intru adevéru, cine póte se ne asigure pe noi, cà scólele nóstre nu voru fi visitate si de canonici si de episcopi romano-catolici, séu de sierbitorii intereseloru acelorasi. Spunemu cu dorere, cà celu puçinu legea nu ne asigura in contra loru. 3) Protestantii afla mare vetamare inca si in acea parte a legéi, care face pe parochi membrii ai commissiuniloru de scóle comune si pune sub presiedenti'a inspectoriului numitu de statu, fara cá potestatea legislativa se fia voitu a intreba pe biseric'a autonoma, déca voiesce a'si supune pe parochii sei la inspectiunea statului in form'a ceruta de acea lege, séu nu voiesce.

In fine dn. Révész reflectéza pe coreligionarii sei, cà inca nu a venitu tempulu de a renuncia la scóle confessionali, si' róga cu totuadinsulu, cá sub neci unu pretestu se nu renuncia la drepturile de autonomia, neci administrarea averiloru scolastice se nu o dea neci-una data din manile loru.

Déca reformatii, alu caroru elementu religiosu in patri'a nóstra este identicu cu elementulu nationale magiaru, ducu atàta frica de legea cea nóua din 1868 si de tóte consecentiile ei, apoi óre ce se dîcemu noi romanii la acésta?

Cu tóte acestea inse, eu mai repetiescu inca odata pentru totu restulu vietici mele: Natiunei romanesci ei trebuescu acumu indata scóle multe, feliurite si tóte bune, fórte bune.

Éca domniloru, dilem'a in carea ne aflamu noi; éca si caus'a, pentru care eu in propunerea mea imi descoperiiu dorinti'a, cá mai inainte de a voi se pasiesca acestu consiliu la deslegarea vreunéa din problemele sale, se se puna in cointielegere atàtu cu representantiile politice respective, càtu si cu cele confessionali. Trebuie se lamurimu mai antaiu situatiunea, pentrucá se vedemu chiaru si limpede, cá se cunóscemu adeca, care cu cine avemu a face.

Noue nu ne este értatu a sta in locu pe terenulu instructiunei publice neci-unu minutu mai multu; atàtu mai reu inse de noi, déca in conjuncturele de fatia nu ne vomu sci orienta bine, pentrucá se nu perdemu neci tempu neci bani indesiertu.

Este acestu districtu cá comuna politica mare in conditiunile de a'si funda si tiené scóle de ajunsu si bune pentru cultivarea si fericirea generatiuniloru viitórie? Voiescu locuitorii lui se ajunga acestu scopu, séu nu voiescu?

Totu acésta intrebare se cuvene se merge si la adres'a confessiuniloru reprezentate in acestu districtu.

Candu consiliulu scolasticu va fi fericitu, cá se ia responsuri categorice dela acelea auctoritati mirene si eclesiastice, séu cà va avé neplacerea de a nu i se da neci-unu respunsu, precumu o patí in catuva in-

pectoratulu, atunci isi va cunóscé si positiunea sa fatia cu acelea auctoritati, va sci ce are se astepte dela ele, cumu si, in ce relatiuni se intre cu regimulu in interesulu instructiunei publice; in fine consiliulu scolasticu va afla si mai multu, adeca: déca acestu consiliu intre constelatiunile nóstre are séu nu are ratiunea de a fi.

Eu din parte'mi speru, cà in casu de a se lua in consideratiune propunerea mea, prin aceea inca vomu castiga ocaziune de a ne lamuri situatiunea.

Fagarasiu, 1870, Martiu 29/17. G. Baritiu.

Actu publicu din sfer'a economiei nationale.

In siedinti'a publica a comitetului representativu din districtulu Fagarasiului, tienuta in 29. Dec. 1868 dn. protopopu Ioanu Metianu dela Zernesca cá membru alu acelei representantie asternuse propunerea sa, prin care cerea, cá comitetulu se decida a se inainta din partea sa si in numele seu una petitiune, séu precumu se díce in stilulu oficiale transilvanu, una representatiune, catra gubernulu Maiestatei sale cr., prin carea se se cera desfiintarea asia numitului monopolu de drepturi regali, carele inca mai este sustienutu in favórea fostei aristocratii cá remasitia a feudalismului, care apasase tíer'a in misería si sclavía. Representati'a districtuala adoptandu acea propunere a dlui protop. I. Metianu, pentru compunerea representatiunei alese inca de atunci una comisiune compusa din membrii G. Baritiu, I. Metianu, Ioanu Codru Dragusianu, I. Toth, adv. Fúlepu si Ios. Puscariu.

Multe ocupatiuni ale acestoru membrii, éra mai alesu impregiurarea, cà ei locuescu in tienuturi diferite, au causatu intardiere in acésta cestiune pana in anulu acesta, candu apoi in siedinti'a aceleiasi representantie se cití si se adoptà spre inaintare la ministeriu urmatoriulu memorialu:

„In urmarea evenimenteloru éstraordinarie din a. 1848 atàtu potestatea legislativa din Ungari'a, càtu si cea din marele principatu alu Transilvaniei aflà de bine a desfiintia, séu adeca a rupe raporturile feudalistice, care apasasera asia cumplitu pe maioritarea locuitoriloru tieréi. Art. IX. de lege alu dietei unguresci si art. IV. alu dietei transilvane, amenduoi din an. 1848, au sanctionatu dreptulu de proprietate pentru iobagi pre pamenturile, in alu caroru usu fructu se aflasera ei pana atunci; totuodata inse au prevediutu si una despagubire bogata in folosulu fostiloru domni feudali; preste acésta feudalii fusera sustienuti si in usulu asia numiteloru drepturi regali merunte, éra patentele imperatesci ecsecutive din an. 1854 inca au lasatu acelea drepturi regali totu in eschisiva possessiune a fostiloru domni pamentesci.

Mai in tóte statele europene, in care mai alesu din secululu alu optusprediecelea incóce s'au desfiintiatu raporturile urbariali, acea desfiintiare nu a fostu partiala, ci totala, in càtu adeca dintr'odata cu des-

sarcinarea pamentului de robote si dieciueli s'au ridicatu si stersu inca si asia numitele drepturi regali merunte, precumu au fostu drepturile de propinatiune, de moraria, de macelaria, de venatu, pescuitu etc.

In patri'a n'ostra desfiintierea raporturilor urbaniali nefiendu totala, ci numai partiala, caus'a acestei semimesure luate pe tempulu absolutismului, s'a d'isu a fi, ca nu se cuvene a taia domniloru feudali dintr'odata tote veniturile, cate le-au mai remasu din sistem'a feudala, ci cateva se li se mai lase pana la tempulu, candu ei vor fi primitu desdaunare deplina pentru robote si dieciueli, pentrucá se 'si póta instrui alodiaturele lor de ajunsu. Dintre tote tierile intregului imperiu, marele principatu alu Transilvaniei a fostu celu mai apasatu de sistem'a feudala, si din tote acelea tieri acésta fu cea mai din urma, in care s'au regulatu raporturile urbaniali, éra atunci, adeca dela an. 1854 incóce totu numai intr'unu modu imperfectu.

Din mai multe comparatiuni facute intre diferitele provincii se cunósce invederatu, ca pentru robote si dieciueli cea mai stralucita desdaunare s'a platitu domniloru feudali din marele principatu alu Transilvaniei, pentrucá basea seu chia'i'a, dupa care s'a regulatu desdaunarea, a fostu alésa si stabilita inadinsu cu scopu de a face, ca perderea acelor duóe privilegia se nu fia simtita intru nimicu de catra fostii domni feudali.

Din voluminósele lucrari ale comisiunei provinciale de dessarcinarea pamentului (Grundentlastungs-Landescommission), cumu si din actele comisiunei guberniale insarcinate cu lucrarile urbaniali (königl. Gubernialcommission für Grundentlastungs-Arbeiten) s'ar puté produce unu mare numeru de casuri si cifre ca probe fórte batetórie la ochi, ca adeca un'a multime de fosti posesori au primitu pana in an. 1869 ca desdaunare pentru robote si dieciueli sume indoite, uneori si intreitu mai mari, decatu ar fi valórea intregi mosii luata cu alodiatura, cu colonicatura si cu tote regaliile la unu locu, pretiuite in dílele n'ostre, éra nu de ecs. in 1847 séu in 1854.

Preste acelea sume enorme platite domniloru feudali din pungile locuitoriloru tieri de tote categoriile, acelasu li se mai pastrá inca si dreptulu de a se desdauna dela asia numitii díleri immediatu, séu in bani, séu in natura, prin robote séu prin alte prestatii.

Din acestea momente, de si numai atinse pe scurtu din istori'a desarcinarii pamentului in Transilvani'a, se cunósce de ajunsu, ca dela a. 1854 incóce, adeca in cursu de 16 ani, domniloru feudali li se au datu cele mai ample ocaziuni nu numai de a'si instrui dupa placulu lor alodiaturele, ci si de a'si indoi, éra pe alocurea a'si impatra posesiunea lor de pamentu.

Din operatele comisiuniloru catastrali inchiaiete sub sistem'a absolutistica ne este cunoscuta cifr'a de 8 milióné 265,292 jugere, ce reprezenta partea pro-

ductiva a teritoriului Transilvaniei. Nu stamu buni pentru ecsactitatea acestei cifre, ne va fi inse concesu a o lua de aprocsimativa.

Din publicarile oficióse dela a. 1863 despre afacerile urbaniali ale Transilvaniei se scie, ca pana in 24. Aprile 1861 la 3610 domni feudali s'au licuidatu spre a li se plati una suma de 42 mil. 118,866 fior. 14³/₄ cr. v. a., éra acésta desdaunare li s'a venitu numai pentru 163,585 asia numite sessiuni colonicali, care se intindu pe unu arcalu numai de 1 milionu 326,647 jugere pamentu de tote calitatile, bunu cu reu amestecatu.

Dela 1861 s'au mai licuidatu si assemnatu pentru acelasu numeru de domni feudali inca si alte sume fórte considerabili, in catu sum'a totala ce figurá in respectivele conspecte pe an. 1865 trecea peste 60 milióné fior. v. a. Totu pe atunci se ridicasera mai multe voci din publiculu celu competente alu tieri in contra emisiunei ulterióre de obligatiuni urbaniali, pe care tier'a neci-odata nu le-a potutu controla. Dela acelu anu incóce s'au assemnatu acelor domni feudali inca si alte sume, si precumu vedemu din nóuele dispositiuni gubernamentali, in anulu acesta li se voru mai licuida inca si altele nóue, spre a se plati pentru asia numitii díleri.

Din cele premise urmédia, ca scopulu pentru care drepturile regali in a. 1854 s'au lasatu neatinse in manile domniloru feudali, au trebuitu se se ajunga pana astadi deplinu; séu de cumuva acelasu inca totu nu se va fi ajunsu neci cu óstraordinariele midiolóce finantiali, care s'au datu acelor 3610 proprietari, atunci orice subventiune ulterióra ce li s'ar mai da lor de catra celelalte clase ale tieri prin neincetata ingreunare a fondului desdaunarei, ar fi cu totul in vanu.

Numerulu toturoru proprietariloru mari si mici, nobili nenobili, orasieni si cetatieni, in totu cuprinsulu Transilvaniei pe la an. 1860 era de 600,500. De atunci incóce acésta cifra nu s'a potutu altera prea multu. Nu se póte pricepe, de ce 3610 de proprietari se mai fia favorati prin sustinerea atatoru monopoluri si privilegiuri, ce se numescu drepturi regalii, cu eclatant'a nedreptatire a imensei maioritati de 596,890 proprietari si preste totu cu nedreptatirea toturoru locuitoriloru tieri.

Mai este si una alta impregiurare de mare importantia, care vorbesce pentru catu mai curend'a stergere a monopoluriloru feudalistice mai susu enumerate, adeca inspaimentatoriulu numeru alu proceselor ruinatórie, cate se nascu din acelea drepturi regali, mai vírtosu in casuri si locuri, pe unde ele sunt disputate comunelor rurali din partea fostiloru domni.

Interesele dreptu intielese ale statului ca si ale locuitoriloru lui ceru in tempulu nostru cu totu dreptulu libertate absoluta de comerciú si de industria, supraveghiata inca numai din punctu de vedere alu securitateri publice si alu hygieni. Acolo inse, unde

inca totu mai infloresce monopolulu de diverse specii in profitulu numai alu cătorva familii si spre daun'a mai multoru sute de mii, nu pôte fi neci vorba de libertatea industriei si in mai multe casuri neci chiaru de manutienerea mesurilor politienesce si sanitarie. S'aru poté numí cateva sute de comune rurale, ai caroru locuitori sufere din generatiune in generatiune daune materiali infracosiate din lips'a moriloru bune, carii suntu constrinsi a bé vinuri mucede si otietite, acre si falsificate, vinarsu reu si inveninatoriu, din lips'a concurentiei, carii alérga pana la a siesea séu sieptea comuna spre asi bate panur'a in piua, séu in vultóre, si asia mai departe. Se presupunemu de alta parte, cà ecsista concurentia libera in susu numitele profesii, si cà locuitorii comunelor renuntia fiacare la dreptulu seu particulariu in favórea comunelor, precumu vedemu, cà se intempla in cele mai multe comune sasesci, atunci una móra, una ospetaria, piua, vultóre, dreptulu de venatu si de pescuitu, aru fi totu atâtea resurse de venituri pentru cas'a comunala, din care apoi administrata bine, s'ar coperi spesele ordinare comunali, éra la casuri de necesitate s'ar ajuta biserice, scóle, membrii scapatati si neputintiosi ai comunelor, cu unu cuventu, veniturile respective ar fi unu adevratu sorgente de prosperitate, si materiala, si morala a populatiuni. Asia inse precum stau lucrurile astadi, cele mai multe comune din comitate si din acestu districtu sunt lipsite preste totu de ori ce venituri regulate si sigure, din care cauza ele neci nu potu inainta in neci unu respectu, ceea ce se vede si din exteriorulu lor, carele in dílele nóstre nu diferesece intru nimicu de celu dinainte de 1848.

Locuitorii Transilvaniei platescu pe fiacare anu la fundulu desdaunarei urbariali aprópe la 1 milionu si optu sute fior. v. a. spre a se coperi interesele capitaluriloru licuidate in favórea celoru 3610 fosti domni feudali. Credemu cà a venitu tempulu, in care comunele se mai ingrijésca si de prosperitatea familiiloru, din care suntu ele compuse.

In consideratiunea momentelor enumerare pana aci, rogamu pe in. ministeriu alu Maiestatei sale ces. si reg., cà se binevoiésca a lua mesurile cele mai espeditive, pentrucá monopolulu drepturiloru numite regali se fia desfiintiatu càtu mai curendu intru tóte partile lui, in totu copriusulu tiei, éra de alta parte libertatea industriaria se fia întinsa si peste acelea ramuri ale activitatii omenesci asia, precumu se intempla acésta in tóte statele si la tóte popórale, câte se bucura de adevrata libertate.

Firmi in sperantia, cà rogamentea nóstra va fi ascultata, avemu onóre a fi si a subserie

cu profundu respectu

Universitatea district. Fagarasiu
adunata in sied. sa din 30. Martiu 1870.

O g o r u l u.

Fiendu mai cu séma la noi romanii fórte in védia ogorulu, se va asteptá pôte din partea mai multora, cà se védia aici urmandu unu „Osann'a, bine esti cuventatu ogorule.“ Se insiéla inse fórte aceia, cari pretindu a vedé asia ceva. Noi din contra ne vomu silí din resputeri a combata si depopularisá acésta seracia gugulita — altu terminu technicu mai nemerítu nu aflamu. A cantá osann'a si a tiené chiaru mortisiu la ogoru, cumu se intempla acésta in dílele nóstre, ar fi a gugulí si mai departe saraci'a, a'i dá privilegiu. A avé atáta predilectiune pentru ogoru, insemna, a te imprietiní cu saraci'a, care fara de aceea e binisioru incuibata prin cascíoarele nóstre? Asi dorí sé am poterea oratorica a unui Cicerone, spre a poté pune acestu reu sub ochii cetitoriloru nostrii in tóta golatatea sa, spre a demonstrá pana la evidintia impedecarea càta o face prosperarei materiale si spirituale; intr'unu cuventu a aratá, cà cei ce mai tienu la ogoru, nu'si cunoscu interesulu, si voiescu cu staruintia a nu face progresu alaturea cu celelalte popóra civilisate. Sasii si unгурii, compatriotii nostrii din Austri'a in mai multe locuri incepura dejá alu cassá; ce a fostu a trecut. Cu alte cuvente, densii incepura a petrunde spiritulu tempului, se destepara din letargia, in care jacura cu noi dinpreuna, si au intielesu cà asia nu mai merge, ei cà trebue a se desbará de prejudetiele ruginite ale trecutului; s'au convinsu ca lucrandu totu cá in trecut, voru fi coplestiti si têrêti de altii, cari au facutu si facu progrese in tóte directiunile. Cultur'a e mai puternica decâtu forti'a. Acestu adeveru acumu e recunoscutu de toti. Cultur'a inse fara midiolóce materiale nu se pôte ajunge. Ei bine! óre ce facemu noi vediendu atáta misicare in giurulu nostru? Ce facu fratii nostrii din Romani'a, vediendu cà judaismulu devine din ce in ce mai periculosu pentru economi'a nationala? Éca ce facu: punu biruri noue pe vii, cari fara de aceea nu pré aducu folosu, fiendu-cà lipsesce esportulu, din cauza, cà economii nu sciu lucrá viile si nu sciu prepará vinulu. Voiescu se sugrume economi'a nationala romana, cà apoi jidanii si alti straini se se resfetie mai cu usiorintia pe ruinele ei si pe contulu romaniloru. E adevratu, cà ei totusi facura ceva in privinti'a economiei rurale, inse nu este mai puçinu adevratu, cà poté face neasemenatu mai multu, déca intre cei dela potere s'ar fi afluat barbati calificati, petrunci din tâlpi pana in crescutu de necesitatea luminarei poporului, care singuru are se supórte sarcinele cele mai grele si se intempine cele mai mari neajunsuri. Cei mari, candu vedé pericululu 'si luau catrafusele, si bietulu poporu avé se indure totu.

Ce se atinge de noi cesti din Austri'a, apoi noi stamu' cu multu mai bine. Statulu s'a ingrijitu cà noi se avemu o academia unгурésca de agricultura in Clusiu, si acésta pe bas'a perfecte egalei indrepta-

tiri, că-ci noi în Transilvani'a formam numai peste $\frac{5}{8}$ din poporatiunea totală. Romanii din Ungari'a și Banatu încă nu stau mai reu; au ei institute de felulu acesta în Kesthely, Dobričinu etc. Apoi cei din Bucovin'a încă pot merge unde voru voi. Nu e acăsta destulu?

Sasii, o mană de ómeni, se vede că nu voru se țienă computu de acăsta binefacere, și ei formăra societăți de agricultură și voru deschide cătu de curenđu și scóle de felulu acesta. Ce facem noi óre în privinți'a acăsta, ce facem mai alesu cei chemați (mari)? Pare că neci nu ne dóre capulu. Pentru ce óre se nu imitam pe sasi, de ce nu ne interesam mai multu pentru prosperarea economiei rurale, pentru bunăstarea poporulu nostru? Nu este aপরত de urgentia se deschidem chiar scóle de agricultur'a, acestea și suntu împreunate cu multe spese, cari nu se potu acoperi numai cu una cu dúce. Modululu celu mai corespundietoriu pentru generalisarea economiei rurale ar fi, de a se introduce pe la tóte seminariile și preparandiele cursuri de economi'a rurală, că-ci cine alții au de a face mai multu cu poporulu, decâtu invetiatorii și preotii; acestia dar suntu cei dintăi chemați alu instruí și luminá, mai alesu premergându cu ecsemple practice. Astfelulu și preotiloru și invetiatoriloru le-ar merge mai bine. Acestia inse trebuie mai întâiu luminați.

Unii cugetă că au facutu destulu în privinți'a acăsta prescriindu pentru scólele populare o carte de gradinaria, pe care invetiatorii nu o întielegu, și apoi tocma de o aru întielege, unele doctrine din trensa suntu supuse la mare contraversă a invetiatiloru. Se aducem numai câteva ecsemple. În manualulu seu despre gradini auctorulu la p. 29 vorbesce despre gunoiulu mineralu dícendu, că acesta nu chranesce plantele. Acăsta teoria e cu totul falsă, de óre ce fara midiolócele nutritórie mineralice, cumu e varulu, gipsulu, kali, acidu fosforicu etc. nu póte esiste neci o vegetatiune. Mai departe díce, că varulu împedea crescerea plantelor, pe candu lucrulu sta chiaru din contra. „Lu recomanda în pamentu grasu, că se împedee desvoltarea plantelor.“ Varulu inse nu numai că nu împedea desvoltarea plantelor, dar o și favoréza, că-ci elu promovéza prepararea substantieloru nutritórie de plante, și pre langă acăsta varulu se numera între nutrimentele plantelor. Noi 'lu vomu întrebuintiá dar în pamenturi slabe și serace de varu. Carboniulu încă i se atribue în acea carticica o însemnatate fórtē mare, pe candu cei mai renumiti agricultori neci că 'lu bagă în séma, acestia punu pretiulu celu mai mare pe kali, pe acidu fosforicu și pe amoniu. De contradiceri încă nu duce lipsa manualulu de sub întrebare, prin urmare póte formá unu chaosu în capetele invetiatoriloru. Asi poté aduce înainte încă și multe alte neesactități, cumu e d. e. și aceea, că pamentulu nu dá hrana plantelor, pag. 21 § 7, ci acăsta o face numai aerulu și apă. Asia dar în nisipu séu petrisiu ar trebui se

se facă plantele mai bine, că-ci aci póte strabate aerulu și apă mai usioru, în praece inse nu e tocma asia. Mai departe că pomii potu fi scutiti de bruma prin funii de paie, asia numitii atragători de bruma, propria verba pag. 24; inse nu voi face pe criticulu acestui manualu, și apoi neci nu e locul aici.

Se întielege că introducându-se mai antaiu cursuri de economi'a rurală pe la preparandii și seminariile, ar urmă apoi de a se introduce și în scólele populare, unde totu invetiatoriulu se aiba o bucată de locu, dispensatu de ogoru, pe care se'lu lucre în modu rationalu, se póte economia de modelu, ce vediendu și acestia mai betrani, pe cari nu'i pré poti capacítă numai asia cu spusulu și cu esplicarea, negresitu că aru imitá și ei esemplulu invetiatoriului, aru alergá la densulu spre a cere deslusiri, și n'aru mai desconsidera economi'a rurală țienendu mortisiu la usulu și datinele stramosiesci, cumu se întempla acăsta de presente. Se aducem numai unu esemplu: „Nu de multu conveniiu cu unu dascalu betranu, care me întrebá că ce am invetiatu pe unde am fostu.“ „Economi'a de campu,“ fú respunsulu. La acăsta celebrulu dascalu se minuná și díce: „D'apoi d-le, cumu de te-ai dusu asia departe și ai cheltuitu atăți bani; se fii venitu la mine, că eu nu me dau pe toti dascalii, dela cari ai invetiatu d-ta. În urm'a acestui complimentu neci că mi veni a ríde. Scene de acestea am avutu nu una. Unii totusi suntu mai generosi, că-ci celu putienu te ascultá și aproba, și numai déca se departá te iau în rísu: „d'apoi dela unu domnu se iau eu invetiatura cumu se'mi lucru pamentulu, că dóra dupa plugu am crescutu.“ E tristu, inse e adevératu. Se revenim acumu érasu la ogoru, cerendu mai antaiu escusare stimatiloru cetitori pentru acăsta lungă introducere.

Deci se vedem, de ce țienu economii nostrii rurale atăta la ogoru. Aici dupa esperientiele câte le-amu facutu până acumu avem se facem patru despartimente, și adeva: a) Unii țienu la ogoru, că se odichnéscă locul și pentru a sterpi buruienile; b) alții lasă ogoru, pentrucă se pasca vitele; c) éra alții și pentru una și pentru alta; și în fine d) unii, că-ci asia s'au pomenitu. Va se díce acestia din urma n'au neci unu motivu, afara de acela, că asia s'au pomenitu; „și apoi stramosii nostrii,“ díce ei, „încă au lucratu asia și totu au traitu și încă mai bine.“ Asia este; inse noi acumu vedem, că nu potem traí asia bine, că-ci ómenii s'au imultitu și cu ei recerintiele și darile, care dupa sistem'a veche nu se mai potu acoperi.

Se cercetam acumu, care dintre acestia se afla pe calea practica a adevérului. După noi neci unii; éta pentru ce. Se cercetam mai antaiu punctulu a). Aici din capulu loculu e de observatu, că pamentulu nu odichnesce neci odată, de órece procesele chemice și fizicale în elu suntu mereu active, și acăsta totudeauna a fostu și va fi asia, cu acea deosebire numai, că aflanduse pe elu vegetale, activitatea e mai

mare. Chiaru aci inse jace cestiunea si de aci urmédia, cà loculu trebue semenatu, cá se nu ne fia ostendé'a in desiertu perdiendu produsulu de pe unu anu intregu, care dieu te póte scapá din multe necadiuri, punendute in pusetiune a astupá multe gauri, si déca ti dà man'a, a mai pune inca si câte ceva la o parte. Póte cà opinatorii de sub intrebare sunt de credintia, cà pamentulu e cá plugariulu, care a lucratu tóta diu'a si inca si o parte din nópte, de abia asteptandu, cá se-si odichnéscá membrele sale, cà-ci mai pica de pe pitióre, si asiedinduse apoi ori unde, adórme cá mortu, pentrucá in diu'a urmatória desteptanduse se-si reincepa lucrulu seu cu poteri innoite. Dupa noi acésta parere n'ar fi tocma corecta, cà-ci numai sufletulu dórme, in trupu inse procesulu de viétia decurge ne'ntreruptu. Au nu se scie, cà ánim'a si venele pulsédia ne'ncetatu, resufflarea nu se póte intrerupe neci macaru pe câteva minute fara pericolulu vietiei? Stomaculu óre nu e elu mercu activu cá o machina, avendu materialulu de prelucratu? Pentruce óre culcanduné sér'a satui, pana diminétia flamandimu? De siguru nu pentrucá stomaculu (randi'a) e inca plina, ci din contra, pentrucá in elu nu se mai afla nimica, de órece a mistuitu totu, va se díca: a fostu activu. Chiaru de aceea se díce, cà copii cei mici candu dormu crescú, fiendu-cá sufletulu dormindu nu impedece intru nimica procesulu vegetativu; prin urmare acesta 'si póte desvoltá tóta activitatea sa spre a formá din bucatele mancate sange si din acesta carne si óse etc. Dupa tóte acestea deducemu, cà ar fi mai nemeritu a asemená pamentulu cu stomaculu, in càtu se atinge de activitatea sa, cà-ci si acesta si acela lucrédia si preparédia mereu materialulu ce li sta la dispositiune. Stomaculu si matiele (canalulu mistuitoriu) prepara materialulu pentru desvoltarea si sustienerea vietiei animaleloru si a omului, éra pamentulu pentru desvoltarea vegetaleloru. Se intielege cà pe càtu unulu séu altulu dispunu peste mai multu si mai bunu materialu, pe atátu va fi si efectulu mai imbucuratoriu. Acésta comparatiune e cam triviala, dar nu strica nimica, de ar avé numai efectulu doritu; si apoi pe langa aceea stomaculu nu e elu facutu din pamentu, din care e claditu totu trupulu omenescu? pamentu ai fostu si in pamentu te vei întórce." Acésta poporulu nostru de rondu nu si-o póte esplicá, pe candu lucrulu in sine e fórte simplu. Éca cumu: pamentulu da nutrementu plantelorú; din acestea se nutrescu animalele; noi inca ne nutrimu cu plante si animale; plantele sunt din pamentu, prin urmare noi inca suntemu din pamentu.

Ce se atinge de sterpirea buruienelorú, apoi e adeveratu, cà prin ogoru se sterpescu binisioru. Mai este inse si o alta metoda mai corespundietória, aceea de a semená trifoiu, stecle de zacharu etc., cari lasa dupa sine loculu fórte curatu; asia dar pentru ce ogoru?

Cu referintia la cei de sub punctulu b) intrebamu, cà ce pasiune afla vitele pe ogóra, nu alérge ele càtu

e drag'a de dí ametite de fóme? Am auditu adese pe unii si altii dicéndu: „pare cà a muritu mum'a boiloru (vaciloru etc.), ce mai boi erau odata, gandeai cà se nu stea ap'a pe ei." Eu credu dieu cà au fostu, ba credu inca mai multu, credu adeca, cà pe atunci erau nutrite si grijite mai bine si nu se prindea la jugu si hamu, decátu numai pentru a le invetiá, éra nu cá acumu, pentru a trage càtu e dio'a pana le mai esu ochii si inca adese rupte de fóme. Credu mai departe, cà si in tempulu de fatia amu poté avé vite si inca mai frumóse si mai corespundietorie scopolui, numai déca amu lucrá mai iutieleptiesce, déca amu produce mai multu nutretiu de totu felulu si déca le amu grijí mai bine. Tóte acestea pe ogóra de siguru neci odata si in vecii veciloru nu se potu ajunge.

E constatatu cà unele plante cumu e graulu, rapiti'a etc., se facu fórte bine dupa ogoru, inse nu mai puçinu este adeveratu — si acésta ne aprobéza mai tóte ecsemples practice — cà ele se facu totu asia de bine si dupa trifoiu, mazarichiá cosita verde etc., la cari s'a gunoitu bine. Si apoi e datin'a, cá ogorulu se se gunoiesca, ceea ce la grau nu-i pré priiesce. In asemenea impregiurari nu arare-ori voru fi facutu economii nostrii trist'a esperientia, cà graulu cade, cresce mare in paiu, pre candu spiculu remane slabutiú si golu. Se presupunemu acumu, cà in locu de ogoru s'a semenatu — dupace mai antaiú s'au gunoitu bine — trifoiu, mazarichie, cucurudiu desu, stecle de zacharu pentru a le taiá érn'a meruntu, a le mestecá cu paie taiate si preserá cu putiena urluiála, tarítie etc.; déca amu face asia, ce mai vite amu mai avé, si inca si mai multi banisiori in punga. Aici e de a se bagá bine de séma, cà plantele ce strabatu afundu in pamentu, cumu sunt napii de zacharu, lucern'a, trifoiulu, si ceru unu pamentu mai afundu, celu puçinu de 2 urme, cà-ci acolo, unde indata dai de petrisiu séu de stanca, nu se pré facu, de órece radecinele aci nu se potu intende, nu afla nutrementu si nu se potu respandi cumu le place loru. Trifoiulu ilu poti semená peste ordiu, ovesu, mazarichia, inu, asia, cà nu e de lipsa cá se ari separatu numai pentru elu. Dupace seceri, cosesci aceste plante, remane trifoiulu, care totu in anulu acela 'ti da inca nutretiu multisioru, mai potendu inca se pasca si vitele tómn'a. Se intielege de sine, cà vitele se nu se scóta flamende la pasiune, se li se dea deminétia vre doue paie, mestecatura, cá esindu la trifoiu se nu imbuce cu lacómia, cà-ci se infla, mai cu séma pe udéla, róua; acésta se intielege si de lucerna, de si nu in asia mare gradu. Aceste plante si in grajdiu se se dea numai mestecate cu paie, mai bine este se se taie mestecatur'a. In anulu urmatoriu vei cosí apoi de vreo trei-patru ori, éra tómn'a rupendulu — cà-ci arare ori tiene mai multu de 2 ani, — cu vreo 2—3 septemani inainte de semenatu se-lu grapi bine, cá pagistea se se putrediesca. Urmédia apoi semenatulu graului, séu alu rapitiei, ne avendu trebuintia se-lu mai

ari inca odata. In locu de trifoiu poti semená sfecele, care dau vreo 300 de centenarie, séu alte plante. Atunci vei poté díce, cà se nu stea ap'a pe vitele tale. Trifoiulu nu se face peste totu loculu, ci numai in acelea, cari nu duc lipsa de umediéla; acésta o potemu observá si pe livedile nóstre, unde in unele locuri se face de sene, éra intr'altele nu.

Se se ia mai bine in considerare, cà loculu trebue aratu si lucratu la tempulu seu, ce dupa b) nu se póte face, cà-ci apoi de unde s'aru nutri vitele, in càtu se nu stea ap'a pe ele. — Dupa aceea se ara de vreo 2—3 ori asia dícendu in fuga, va se díca: isi facu lucru de unde n'au; mai bine ar face se se culce si se dórma. Apoi totusi economii lamentédia cà le ambla reu, de si culp'a e a loru. Intre o aratura si alta trebue se tréca vreo 6 septemani pana ce loculu se cóce bine. Acésta se póte observá atunci, candu brusii incepu a se sfarma, loculu a se asiediá si oblí, implenduse de verdétia. Acestu terminu se póte ajunge mai curendu, fiendu tempulu schimbatiósu; pre candu pe de alta parte fiendu mai multu secetosu séu ploiosu, va trece mai multu pana se se cóca.

(Va urma.)

Din istori'a eclesiastica generala.

Dela Petru apostolulu pana in dílele nóstre au fostu 297 episcopi ai Romei vechi, carii se numescu si patriarchi séu papi ai Romei. Intre acei 297 papi 24 insi au fostu contra papi, candu adeca in urm'a certeloru se alegea si câte duoi, uneori si câte trei papi in acelasi tempu. 19 papi au parasitu Rom'a; 37 insi au locuitu din capulu locului afara din Rom'a, in alte tieri, si de acolo au gubernatu biseric'a. 8 papi au domnitu numai tempu de câte una luna celu multu; 40 papi câte 1 anu; 22 insi pana la câte duoi ani; 54 insi pana la câte cincii ani; 57 insi pana la diece; 51 pana la cincispre-diece; 18 iasi pana la duoedieci de ani si numai 9 papi au domnitu mai multu cá duoedieci de ani. Din cei 297 papi 31 insi au fostu dechiarati de usurpatori si eretici. Dintre 282 papi legitimi 64 papi au moritu cu mórte rea, éra anume 18 insi fusera omoriti cu veninu (otraviti), 4 insi sugrumati; 13 papi morira in alte moduri, inse totu assassinati; pe Stefanu VI. ilu spendiurara, pe Ioanu XVI. ilu mutilara (ciungira); pe Ioanu X. ilu inncara; Benedictu IV. morí cu stréngulu de gátu. Despre Ioanu XIV. se spune, cà a fostu omoritu cu fómea cá si Grigorie XVI. Gregorie VIII. fusese inchisu in una colivía (cusca) de feru; pe Celestinu V. ilu omorira batendu'i cuie in templele capului etc. etc. Afara de papii carii au locuitu la Avignon in Franci'a, 26 papi fusera destituiti, luati la fuga, eesilati. 28 de papi s'au potutu tiené pe tronu numai cu ajutoriu strainu armatu. Asia dara istori'a arata, cà din 297

papi 153 au fostu parte eretici, parte ómeni corrupti séu incai fórté ticalosi, imbecili, precumu se díce Pius II., Sixtus IV., Innocentiu VIII., Alecsandru VI., Paulu III., de si au fostu calugariti, totusi s'au in-soratu si au avutu prunci. Despre Leo VI. tienu cronicarii italiani, cà a fostu femeia si cà a moritu in patulu nascerei (in lechusía), de unde contemporanii acelei femei tenere inaltiate la rangu de papa dícea pe latinesce: peperit papissa pupillam, adeca papiti'a séu papés'a a nascutu copila. Uneori se punea pe tronulu lui Petru câte unu junisioru usiorelu de mente; nascutu din familii aristocratice si patriciane din Rom'a séu de airea. Acei juni apoi uitá fórté curendu, séu cà nu'si cunoscea de locu inalt'a si sacr'a loru chiamare, si asia curendu apucá calile de ecs. ale imperatoriloru Nero, Caligula etc. Ecsemples de acestea s'au pastratu in istori'a eclesiastica a ambeloru biserice mai alesu dela secolulu alu cincilea (a. 450—470) pana in alu 16-lea, adeca pana la reformatiune, pe unu periodu mai bine de una miie de ani. Corruptiunea in evulu midiolocíu alu istoriei europene nu era neci-decumu mai puçina, decátu pe tempulu imperatoriloru Romei antice. Cu totu fanaticismulu unora si cu tóta adeverat'a religiositate, pietate si moralitate a altora, in regiunile superiori ale societatei europene se aflá unu mare numeru de ómeni, cari 'si batea jocu cu cinismulu celu mai neaudit de credintia si religiune, de moralitate si pietate si de orice virtute a sufletului omenescu. Pana pe tempulu conciliului dela Basili'a episcopiele si prelatorele se vendea cu licitatiune, in càtu le potea lua ori-cine voia, intocma precumu se intemplá in Orientu pana in tempurile mai dincoce si mai alesu pana la de-steptarea popóraloru din imperiulu turcescu, cumu si a moldavo-romaniloru. Imperatulu si regele Sigismundu, acelu tiranu scárbosu, care ceruse estermi-narea poporului romanescu, pentrucà nu i se supunea lui si papei, pe langa ce era fórté mintiunosu si perfidu, apoi mai era si atheu in gradu atátu de mare, in càtu elu facú se'lu hirotonésca si pe elu de sub-diaconu, apoi mergendu la Rom'a, se puse a ministra si elu papei la altariu, inse numai pentru cá dela inaltimea altariului (dupa ritulu apusénu) se póta vedé mai bine pe femei si se vorbésca mascari cu pap'a in tempulu servitiului dummediescu*). Ne mai audite-le crime si scandale revoltatorie intemperate la curtea papei Alecsandru VI. si cu intrég'a famili'a Borgia sunt cunoscute in dílele nóstre din mai multe fôn-tani autentice.

Multi se mira de starea cea decadiuta a popóraloru orientale, éra publicistii moderni din Europ'a isi batu jocu la tóte ocasiunile mai alesu de nesciinti'a si coruptiunea clerului popóraloru din imperiulu turcescu, de simoni'a, de venalitatea care a domnitu acolo in tóte tempurile si mai domnesce pana in dílele nóstre. Aceiasi publicisti ori candu au cea mai mica

*) F. C. Schlossers Weltgeschichte IX. Bd.

ocasiune trasa cá de peru de a scrie despre poporul romanescu si despre clerulu acestuia, simtu una placere satanica de a zugraví negru in negru tóta starea nóstra sociala si morala, precumu au facutu de ecs. intre alti multi publicistulu Weiss din Vien'a, care in Iuliu 1852 venise si elu in suit'a imperatésca, apoi mai incóce anglulu Bonner, nemtí dr. T. Richter (1868), profesoriulu Wattenbach dela Heidelberga etc.

Se cuvene cá noi se fimu severi catra noi insine, dara nu ne este ertatu cá se fimu nedrepti. Se ne vedemu in ochii nostrii nu numai paiulu, ci si barn'a, déca o simtimu cá este acolo; se ne cunóscemu, se ne corregemu pre noi insine, reculegéndune tóte poterile spiritulu; ci neci-unadata se nu ne unilimu inaintea strainiloru pentru vitiurile si neajunsele nóstre, pana atunci, pana candu nu vomu cerceta cu deameruntulu totu pe urmele istoriei, déca alte popóra in conditiunile eclesiastice, politice si sociali, in care amu fostu condamnatu noi a geme si a suspina, au fostu mai bune, mai puçinu scutite de vitiuri, decâtu amu fostu noi. Cu ajutoriulu comparatiuniloru si inductiuniloru ni se va arata totu-unadata, déca potemu noi spera, déca avemu dreptu se asteptamu unu viitoriu mai ferice alaturea cu popórale acelea ale pamentulu, care se vedu astadi mai inaintate in cultur'a morala, ceea ce este capulu lucrulu, cumu si in tóte celelalte ramuri ale culturéi omenesci, dela care depende prosperitatea si déca voiti, onórea si glori'a unui poporu. Ce au fostu acelea popóra inainte cu unu secolu, cu cinci, cu diece si unde stau ele astadi? Acésta intrebatiune trebue se ni o punemu desu in cursulu vietici nóstre.

Amu dísu cá cultur'a morala este capulu lucrulu; se cuvene dara, cá in lini'a prima se ne castigamu din trecutu, din istoria, cunoscintie bune despre starea acesteí culture la acelea popóra apusene, care in dílele nóstre stau in fati'a nóstra cu manile in sioldu si ne striga in bajocura: Cautati incóce voi valachi barbari, mojici crudi si corrupti, cátu suntemu noi de buni, luminati, drepti, santi in comparatiune cu voi.

Doctrin'a cristiana, moral'a evangelica a fostu representata in apusu pana la reformatiunea cea mare din sec. alu 16-lea prin clerulu din Rom'a, dela carele dependea celalaltu cleru intregu in tóta Europ'a apuséna si meridionala; éra la resaritu prin clerulu din Constantinopole, Alecsandri'a, Ierusalimu, Antiochi'a. Istori'a eclesiastica a acelu biserice trebue se o cultivamu si studiamu in viitoriu si noi cu totulu altumentrea, decâtu ni s'a propusu si óresicumu insinuatu aceea pana acuma, adeca se o cultivamu si studiamu ferindune in decursulu cercetariloru nóstre de orice simpathia séu antipathia, desbracandu orice predilectiune, opiniune preconcepúta, superstitiune, si aparandune de orice unilateralitate. Atunci si numai atunci ne vomu potea apuca cu resultatu de scrierea istoriei eclesiastice a poporulu romanescu, totu-una-

data se va vedea, déca a mai remasu cineva, care se aiba curagiulu a ridica pétr'a si a o arunca asupra nóstra.

Bibliograficu.

Opulu istoricu intitulatu: „Vechi'a metropolia ort. rom. a Transilvaniei, suprimerea si restaurarea ei“ — septeman'a venitória — inainte de terminu, va esi de sub tipariu, si se va poté trimitte dd. prenumeranti.

Acést'a se aduce la cunoscintia pré on. dd. proptopi si a celorulalti dd. colectanti, rogati amicalminte pentru culegerea prenumeratiuniloru, precumu si a toturoru domniloru, cari aru dorí a avé acésta carte, — cá se binevoiésca a grabí cu trimiterea prenumeratiuniloru, insemnandu acuratu numele si loculu prenumerantiloru, precumu si modulu, in care aru socoti dloru cá s'aru poté mai siguru si mai cu inlesnire espedá brosiurele respective.

Opulu tiparitu va contiené cu vreo dóue cóle mai puçinu de cumu se anuciase, din cauza, cá-ci aflandu cu cale subscrisulu a se abate dela planulu seu primitivu, de a-lu tiparí intregu cu litere mari cicero, cu de cari aru fi esitu cu multu mai voluminosu de cumu se socotea, — tóte documentele cele numeróse se tiparira cu litere mai merunte garmondu, care, cumu se scie, inghitu multu materialu.

Prenumeratiunile se potu trimitte ori la subscrisulu, ori la tipografi'a archidiecesana.

Sibiu, in 4. Martiu 1870.

Nicolau Popea,
protos. archid.

Au esitu de sub tipariu si se afla de vendiare la librariile Socek, Ioanidu etc.:

VIATTA, OPERILE SI IDEILE LUI GEORGIE SINCAI DIN SINCA

de A. Papiu Ilarianu, unu volumu in 8°, 156 pag., pretiulu in Romani'a 4 lei noui, éra in Brasiovu si Sibiu 1 fr. v. a.

BASME, ORATII, PACALITURI SI GHICITURI adunate de I. C. Fundescu, cu o introducere despre literatur'a populara de B. P. Hajdeu. Editiunea II. Unu volumu in 8°, 156 pag., pretiulu 2 lei n.

RASVANU SI VIDRA.

Poema dramatica in 5 canturi de B. P. Hajdeu. Editiunea III. Unu volumu in 8°, 186 pagine. Pretiulu 3 sfanti.

Catalogu generalu de carti romanesci
 alu libreriei S. Filtsch in Sibiiu (piati'a mica Nr. 424).

(Continuare din Nr. 19 a. tr.)

Lectura morale.

- Adunare de istorii morale alesc. Part. I. 24 cr. Part. II. 24 cr.
 Consultare catra teneri, trad. de I. Zachariad. Bucur. 1852. 30 cr.
 *Icón'a crescerei rele cu midiulóce de a o face si mai rea, de
 A. Muresianu. Brasiovu 1848. 1 fr.
 Istorii morale spre intrebuintiarea teneriloru. Sibiiu 1861. 25 cr.
 *Portarea de buna cuvenientia intre ómeni. Trad. de T. Cipariu.
 Ed. 2-a reved. si inmultita. Sibiiu 1863. 15 cr.
 Proiectu de educatiunea feteloru, trad. de R. Popescu. 1860. 1 fr.
 20 cr.
 Robinson in insul'a sa, trad. de I. Baumann. Craiova 1861. 60 cr.
 Viati'a si pildele preaintieptului Esopu. 30 cr.

Legislatiune.

- Codicele civile aust. univers., publ. in mar. princ. Ardealu cu
 patent'a din 29 Maiu 1853, dinpreuna cu ordinatiun. suple-
 ment. referitorie la acestu codice de legi si cupr. in adita-
 mentu. 2 tom. 7 fr. 30 cr.
 Codicele penale de crimini, delipte si abateri si regulamentulu
 de tipariu din 27. Maiu 1852. (Edit. manuale oficiale) 3 fr.
 Dreptulu publicu alu Romaniloru, de S. Barnuti. 6 fr. 30 cr.
 **Formularii pentru proced. criminala din 20. Iuniu 1859 si
 pentru instructiunea despre functiunile interne si ordinea trebi-
 loru la judecatorii in cause penale. Dupa edit. oficiósa de tribu-
 nalulu super. din Eperies, traduse sub ingrigirea mai multoru
 juristi practici. Sibiiu 1865. 60 cr.
 **Formularii pentru protocoólele esibite civile-judec. cuprindiendu
 procedur'a civila, norm'a concursuala si cambiala si proced-
 ur'a in cause combiale, precumu si procedura in cause necon-
 traverse, publ. de catra c. r. tribunalu superioru din Eperies.
 Sibiiu 1865. 2 fr. 50 cr.
 **Instructiune pentru tienerea in evidentia a provisorului de da-
 rea dupa pamentu. 50 cr.
 Notiuni si princip'a generali de dreptu romanu, de G. Th. Chitiu.
 Craiova 1864. 1 fr. 50 cr.
 Procesur'a civile provisoria pentru Ardealu si pentru partile im-
 preunate cu densulu. 2 fr. 50 cr.
 Questiunea Pensiumiloru si a Recompenseloru nationali de G.
 Missail, advóeatu. Bucuresci 1866. 50 cr.
 Reformele Romaniloru séu colectiune de tóte legile si regulamen-
 tele introduse in administratiunea Romaniei dela Ian. 1859 pa-
 na la Oct. 1864, de I. Brezioianu. Bucuresci 1864. 2 fr.

Igiena.

- Igiena populara de Barasiu. 1 fr. 50 cr.
 Macroviotica séu maiestria a lungi víctia, dupa Hufeland trad. de
 dr. P. Vasiciu, 2 tomuri. 2 fr. 50 cr.
 Manualulu sanatatii, séu medicina si farmacia domestica de Ras-
 pail, trad. de Brezioianu cart. 1 fr. 10 cr.
 Practic'a doctorului de casa, de St. Episcopescu, doctorulu po-
 litiei Bucuresciloru. Bucur. 1847. 6 fr. 50 cr.
 Prescurtare de anatomia descriptiva de dr. G. A. Polizu. Bucur.
 1859. 3 fr. 10 cr.

Agronomia.

- Agricultura francesa la expositiunea universale din 1867, de Io-
 nescu. Bros. I. 80 cr.
 Cursu elementariu de agricultura si de economia rurala de Ras-
 pail si tradusu in romanesc de Ioane Brezioianu. Bucuresci.
 1850. 2 fr. 65 cr.
 Invetiaturi pentru prasirea dudiloru si crescerea gandaciloru de
 matasa de P. Poenariu. Bucur. 1849. 1 fr. 60 cr.

Rudimentu agricolu universale prin intrebari si raspunsuri, séu
 agricultur'a invetiata prin principii sei, aplicabili la a sa prac-
 tica in tóte tierile si climatele, traduse de Ioanu Brezioianu. Bucu-
 rescu 1850. 1 fr. 60 cr.

Romane, novele, voiaje.

- Bucur, istoria fondarii Bucurestiului de Pelimon. 1 fr. 10 cr.
 Calatoria la Ierusalimu in serbatorile pasceloru si in Egiptu, de
 Bolintineanu. 1 fr. 20 cr.
 Calatoria in Palestina si Egiptu, de Bolintineanu. 2 fr. 40 cr.
 Calatorii la Romanii din Macedonia si Muntele Atos séu Santa
 Agora de D. Bolintineanu. 1863. 1 fr. 20 cr.
 Calatorii pe Dunare si in Bulgaria, de D. Bolintineanu. 1 fr. 20 cr.
 Cei trei musquetari de A. Dumas, cu 32 grav. 1857. 6 fr. 30 cr.
 Clotilda si Edmond, romanu istoricu de Pacard trad. de Negulici,
 2 vol. 2 fr. 10 cr.
 Ciocoi vechi si noi séu ce nasce din pisica siórece mananca,
 romantia origin. de M. Philemon. Bucur. 1863. 3 fr 15 cr.
 Coconu Ienica. Nuvela originala de * * 1 fr. 20 cr.
 Colectiune mica de novele, tradusu de Iorgu Bucsanescu. Cernauti.
 1864. 1 fr. 50 cr.
 Colib'a lui Mosiu Toma de Stove, trad. de Codrescu. 2 vol. cu ilu-
 stratie. 6 fr. 30 cr.
 Columb'a. Romanu de Alecsandru Dumas, trad. de I. Vulcanu.
 Pest'a 1866. 60 cr.
 Conte de Monte-Christo de Dumas, trad. de G. A. Baronzi, 8
 vol. ilustr. cu 315 gravuri. 8 fr.
 Dam'a cu margaritari de A. Dumas fiulu, trad. de Baronzi. 5 fr. 25 cr.
 Din operile lui Lord Byron, trad. de I. Eliade. 1 fr.
 Dómna Contesa Dora d'Istria de Armand Pomier. Traducere din lim-
 b'a franc. Bucur. 1864. (Cu portr. Dómnei.) 84 cr.
 Draculu si feme'i'a, romanu gasitu sub peruc'a unui holteiu betranu
 1 fr. 36 cr.
 Ecoulu Resboiului. Baltica. Dunarea. Marea négra. De Leuzon la
 Dieux, trad. de Peretzu. 1855. 40 cr.
 Elen'a, romanu orig. de datine palit.-filos. de D. Bolintiu. 1862. 2 fr.
 20 cr.
 Escursiuni in Germani'a meridionala, memorii artistice, istorice si cri-
 tice, de Philimon. 2 fr. 70 cr.
 Fabiol'a séu beserica catacumbelor, de Nicolau Wiseman, trad.
 de membrii sociétatei besericesci literarie a teologiloru rom. din
 Viena. 1863. 2 fr.
 Fetele lui Barabas de Lespés trad. de Zachariade 2 tom. 2 fr.
 10 cr.
 Fidantiata de Lammermoor din W. Scott, trad. de Baronzi. 1 fr.
 50 cr.

(Va urma).

Dictionariulu

UNGURESCU-ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu, Brasiovu 1869, formatu
 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la
 librariile din Brasiovu, Sibiiu, Clusiu, Lugosiu, Te-
 misiór'a, cu pretiulu originale ficsu 3 fr. 70 cr. leg.
 tiépenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. legatu usioru.
 Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la li-
 brariile dloru I. Stein si Lad. Demjén. In Sibiiu la
 librari'a S. Filtsch.

 Cursurile intregi ale acestei foi periodice
 „Transilvani'a“ pe anii 1868 si 1869 brosiurate se
 potu cumpara cu câte v. a. fr. 3 in Sibiiu din can-
 celari'a comitetului asociatiunei trans.